

KYRKOSTYRELSENS CIRKULÄR

Nr 23/2009
13.5.2009

PLANERING AV KYRKANS VERKSAMHET OCH EKONOMI UNDER RECESSIONEN

Såväl den finländska som den globala ekonomin utvecklades gynnsamt under flera års tid fram till hösten 2008. I september och oktober 2008 började en världsomfattande finanskris och det blev tvärstopp i industrins beställningar. I församlingarna avspeglades detta exceptionellt snabba och kraftiga ras i ekonomin som en minskning i samfundsskatteredovisningar för första gången i december 2008. För närvarande uppskattas att Finlands bruttonationalprodukt torde minska med 4–6 procent år 2009 och eventuellt med ytterligare en procent under år 2010.

Riksdagen beslöt 12.5.2009 på förslag av regeringen att höja kyrkans fördelningsandel av samfundsskatten till 2,55 procent för perioden 2009–2011. Samfundsskatten redovisas till församlingarna enligt den justerade fördelningsandelen fr.o.m. början av år 2009 i samband med skatteredovisningarna i juni. Kyrkans andel av samfundsskatteintäkterna justeras på nytt i början av år 2012. Enligt uppskattningen just nu kommer församlingarnas totala samfundsskatteintäkter under år 2009 att minska med cirka 23 procent jämfört med föregående år.

Den ökade arbetslösheten och utträddandet ur kyrkan leder till att kyrkoskatteredovisningarna under år 2009 eventuellt kommer att minska med cirka 2 procent i jämförelse med föregående år. Under år 2009 torde totalt cirka 44 miljoner euro mindre i intäkter från kyrko- och samfundsskatten redovisas till församlingarna än år 2008. Skillnaderna i olika församlingars skatteinkomstutveckling är stora. I de församlingar där människor inte blir arbetslösa eller långvarigt permitterade till följd av recessionen, och i vilka medlemsantalet inte minskat avsevärt under år 2008, kommer redovisningen av kyrkoskatt att öka en aning under år 2009. I de flesta församlingar kommer de skatteintäkter som inflyter inte att vara lika stora som uppskattades när budgeten för 2009 drogs upp. Detta leder till att de flesta församlingar under innevarande år blir tvungna att utarbeta ett förslag till ändring av budgeten.

Minskningen av skatteintäkter kompenseras något av att arbetsgivarnas folkpensionsavgifter minskar med 0,8 procentenheter fr.o.m. 1.4.2009 och slopas helt fr.o.m. 1.1.2010. Församlingarnas verksamhetskostnader minskar till följd av detta med knappt tre miljoner euro år 2009 och cirka nio miljoner euro år 2010. Den

sjukförsäkringsavgift som ingår i socialskyddsavgiften är i år 2 procent och torde höjas till 2,16 procent fr.o.m. 1.1.2010.

Enligt nuvarande uppskattningar kommer kyrko- och samfundsskatteredovisningarna under år 2010 att sjunka ytterligare cirka en procent i jämförelse med innevarande år. Även om finansmarknaden har blivit livligare fr.o.m. mars 2009 förutspås exempelvis exportindustrin ha fortsatt stora svårigheter år 2010 och den totala produktionen förväntas sjunka ytterligare något från nivån år 2009. År 2010 torde arbetslöshetsgraden vara cirka 9,5 procent och inflationen på detta års nivå, dvs. cirka 1 procent.

Varje ekonomisk församlingssenhet ska själv bedöma sin ekonomiska ställning

År 2008 ökade församlingarnas skatteintäkter med sammanlagt 5,5 procent, vilket är en utomordentlig uppgång. I år kommer skatteintäkterna att minska, men minskningens storlek måste i varje församling ställas i relation till församlingens ekonomiska situation. Minskningen i skatteintäkter kan till exempel jämföras med räkenskapsperiodens resultat för församlingarna under de föregående åren. Om boksluten för samtliga församlingar räknas samman uppvisar räkenskapsperioden ett överskott på 107 miljoner euro år 2007, 74 miljoner euro år 2006 och 64 miljoner euro år 2005. Församlingarna har sammanräknat uppvisat ett överskott i bokslutet varje år sedan år 1999. Räkenskapsperiodens resultat i församlingarna halverades år 2008 jämfört med året innan, vilket berodde på att verksamhetskostnaderna ökade med över sju procent och penningplaceringarna skrevs ned. Räkenskapsperiodens resultat avser skillnaden mellan alla intäkter och kostnader i anslutning till verksamheten under året.

Utöver resultaträkningen och balansräkningen bör församlingarna bedöma sin ekonomiska ställning utifrån finansieringsanalysen. *Nettokassaflöde från ordinarie verksamhet och investeringar* visar hur mycket pengar församlingarna efter de ovanstående posterna har haft kvar för bland annat amortering av lån. Den sista raden i finansieringsanalysen, *Förändring av likvida medel*, anger skillnaden mellan det eurobelopp som influtit till och det som utgått från församlingens bankkonto under räkenskapsåret. När alla församlingars bokslut räknas samman ökade församlingarnas likvida medel med 77 miljoner euro år 2007, med 20 miljoner euro år 2006 och med 21 miljoner euro år 2005. År 2008 minskade församlingarnas sammanlagda likvida medel till följd av att verksamhetskostnaderna ökade och att investeringskostnaderna var exceptionellt stora. Den uppskattade minskningen av församlingens skatteinkomster till exempel under åren 2009 och 2010 bör jämföras med det totala beloppet av förändringen i likvida medel under några tidigare år sammanlagt.

I de flesta församlingar finns det så mycket överskott från tidigare år att en tillfällig svacka i skatteinkomster under åtminstone två år kan täckas med överskottet från tidigare år. Största delen av församlingarna har så betydande likvida medel att det inte finns orsak att vidta några paniklösningsåtgärder. Om församlingens likviditet är god, dvs. om de likvida medlen räcker till för flera månader och finansieringstillgångarna är större än lånebeståndet blir församlingen inte tvungen att inskränka sin verksamhet till följd av en tillfällig recession. Varje församling räknar årligen för sitt bokslut ut nyckeltalen för sin resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys. Formlerna för beräkningen av nyckeltalen och deras betydelse presenteras i anvisningarna för upprättande av bokslut, s. 21-28 (se cirkulär 38/2008,

bilaga 1). Om församlingen har gott om likvida medel för sämre tider kan den under en tillfällig recession använda mer medel än den får i inkomster. Skatteintäkter insamlas endast för att möjliggöra verksamheten. Skatteinkomster samlas inte in för att församlingens balans ska bli starkare från år till år (se 15 kap. 2 § 1 mom. i kyrkolagen). Varje ekonomisk församlingsenhet bedömer själv sin ekonomiska bärkraft – det finns ingen enhetlig tumregel för att utreda denna.

Vissa församlingar har ekonomiska problem

Alla församlingar har inte finansieringstillgångar eller långfristiga placeringstillgångar till sitt förfogande med tanke på dåliga skatteår. Typiska sådana församlingar finns på orter där arbetsplatserna minskar och ungdomarna flyttar till bostättningscentra för att studera eller arbeta. I sådana församlingar har skatteintäkterna minskat eller ökningen har varit obetydlig även under ekonomisk högkonjunktur. Dessa församlingar har ännu större ekonomiska svårigheter under recessionen. Den ekonomiska situationen har försämrats också på sådana något större orter där en eller flera stora arbetsgivare har råkat i ekonomiska svårigheter. Även om en församling har ett stort antal medlemmar har den inte hunnit anpassa sin verksamhet till de snabbt minskande skatteintäkterna.

I många bostättningscentra har församlingarnas medlemsantal minskat i allt snabbare takt under de senaste åren. När församlingsmedlemmar utträder ur kyrkan minskar kyrkoskatten varaktigt. En minskning i medlemsantalet är därför det enda verkliga hotet mot kyrkans ekonomi. Det är en stor utmaning för kyrkans anställda att förstärka betydelsen av medlemskap i församlingarna eftersom det är betalaren som definierar hur viktig verksamheten är.

Olika möjligheter att anpassa utgifterna enligt inkomsterna

Den första åtgärden för att balansera inkomster och utgifter är att bedöma om det rör sig om ett tillfälligt problem, som till exempel förorsakats av en ekonomisk recession, eller om problemet är strukturellt. Med strukturella problem avses exempelvis att personalstyrkan är för stor eller verksamhetslokalerna är för många med tanke på verksamhetens omfattning och församlingens medlemsantal. De församlingar som har fått avsevärda bidragsbelopp från Centralfonden blir tvungna att allt mer balansera sin verksamhet utgående från sina egna intäkter jämfört med tidigare år. Genomförandet av strukturella ändringar kan ta flera år, medan man i allmänhet snabbt kan vidta åtgärder för att anpassa sig till tillfälliga problem.

Av församlingarnas utgifter består merparten av personal- och fastighetsutgifter. Upphandlingen av exempelvis varor och tjänster för församlingsverksamheten är så liten att en eventuell nedskärning inte har någon nämnvärd ekonomisk betydelse. Församlingarna har dock möjlighet till en allt effektivare konkurrensutsättning av sin varu- och tjänsteupphandling och kan således åtminstone bromsa ökningen av upphandlingskostnaderna. Av de investeringar som färdigställdes år 2007 gick hälften till kyrkor, kapell, församlingshem och begravningsplatser; detta är investeringar som inte torde ha kunnat lämnas ogjorda. Om församlingen blir tvungen att skära ner sina utgifter på grund av en permanent nedgång i skatteintäkterna ligger de enda verkligt betydande möjligheterna i att minska personalkostnaderna i samband med pensionsavgångar eller att minska antalet vikarier eller tillfälliga arbetstagare samt att minska på fastigheter och andra verksamhets-

lokaler som används endast i liten utsträckning. Med fastigheter som används i liten utsträckning avses inte kyrkor och kapell.

I församlingen ska man gå igenom antalet olika arbetsprocesser och verksamhets-sätten inom alla arbetsområden och på individnivå för att bedöma om personalstyrkan är för stor i relation till det nuvarande medlemsantalet eller den nuvarande arbetsbördan. Genom att undersöka arbetsprocesserna hittar man ofta nya verksamhets sätt som gör arbetet mindre belastande men ökar produktiviteten. Om församlingens utgifter år efter år är större än inkomsterna bör församlingen koncentrera sig på att sköta sina grundläggande uppgifter och avstå från att producera bra, men frivillig verksamhet för sina församlingsmedlemmar. Om tjänsterna i en kyrklig samfällighet har inrättats som församlingsspecifika är det skäl att så fort man får möjlighet ändra tjänsternas placeringar så att de gäller hela samfälligheten.

Många församlingar har på senare år övergått från eget arbete till att köpa färdiga tjänster till exempel i fråga om lokalservice och serveringstjänster. I det fall att verksamheten i fråga inte behövs från morgon till kväll och varje månad hela året igenom har det ofta visat sig vara förmånligare att vid behov köpa tjänsterna istället för att anställa personal. Då församlingen överväger en övergång till köptjänster underlättas beslutsfattandet avsevärt om man har information om priset på det egna arbetet. Då man beräknar priset för en prestation utförd som eget arbete ska man inkludera direkta och indirekta verksamhetskostnader samt räkningsårets andel av investeringarna, dvs. avskrivningarna (se cirkulär 23/2006 punkt 5.3 *Ut-räkning av självkostnadspris* och bilaga 7, *Kostnadsberäkningens allmänna kalkylmetoder*).

Då man utvärderar den ekonomiska ställningen ska man förutom de ekonomiska nyckeltalen beakta bland annat följande:

- Är ökningen av församlingens verksamhetskostnader i linje med ökningen av skatteintäkterna?
- Har församlingen andra betydande inkomstkällor, såsom virkesförsäljning eller inkomster från placeringar?
- Har församlingen egendom som kan realiseras?
- Har församlingen avsevärda årliga amorterings- eller räntekostnader?
- Är likviditetsplaneringen ändamålsenligt ordnad?
- Överensstämmer taxorna för församlingens begravningsväsende med cirkulär 28/2005?
- Har beloppen på den inkomstskatt, mervärdesskatt och fastighetsskatt som församlingen betalar fastställts vara korrekta?
- Är församlingens byggnader och andra verksamhetslokaler (förutom kyrkor och kapell) huvudsakligen i bruk under årets alla arbetsdagar?
- Har församlingen stora investeringsbehov och hur viktiga är dessa med tanke på skötseln av de grundläggande uppgifterna? Hur bedöms investeringsbehoven?
- Finns det någon övervakning av pågående investeringar och är den ekonomiska uppföljningen ändamålsenligt ordnad?

- Vad gör man åt de kyrkobyggnader vilkas användning minskar kraftigt?
- Agerar församlingen inom ramen för en godkänd strategi då den realiserar sin grundläggande uppgift?
- Är ansvarsfördelningen för uppföljningen av budgetens utfall ändamålsenlig och är uppföljningen tillräcklig?
- Är den mängd tjänster församlingen erbjuder och deras kvalitet lämplig med tanke på församlingsmedlemmarnas förväntningar?
- Hur stor del av ortens invånare nås årligen av församlingens verksamhet?
- Hur kan man reellt och verkningsfullt stöda betydelsen av medlemskap i församlingen? Det är sist och slutligen alltid betalaren som avgör om en verksamhet är nödvändig.
- Har församlingen utgående från de statistiska uppgifterna räknat ut hur mycket arbete som i genomsnitt har utförts per anställd och arbetsdag inom de olika arbetsområdena?
- Håller församlingens medlemsantal på att öka eller minska? Vad kan medlemsantalet tänkas vara år 2020?
- Hur ser den lokala näringslivs- och åldersstrukturen ut, liksom även andra motsvarande lokala faktorer som kan ha en stark effekt på församlingens verksamhet?
- Hur sannolikt är det att kommunerna och församlingarna i regionen slås ihop till exempel inom de kommande 10 åren?

Utnyttjande av verksamhets- och ekonomistatistik i planeringen och analysen av församlingens verksamhet och ekonomi

Församlingarna inrapporterar årligen stora mängder information om sin verksamhet och ekonomi till Kyrkostyrelsen. Utifrån dessa uppgifter kan församlingarna utvärdera och analysera sin egen verksamhet och jämföra sina egna arbetsmetoder med till exempel grannförsamlingarna eller med motsvarande ekonomiska församlingseenheter. De ekonomiska församlingseenheterna är indelade i 15 olika jämförelsegrupper beroende på folkmängd och skatteinkomster per församlingsmedlem. Dessa jämförelseuppgifter sänds varje år gruppvis ut till församlingarna och dessutom kan de fås på kyrkans intranät på adressen www.kirkko.evl.fi > på svenska > Församlingsstatistik > Församlingarnas nyckeltal.

Jämförelsetabellerna ger lättillgänglig information om de grundläggande ekonomiska aspekterna, t.ex. inkomstskatteprocentens storlek, inkomstskattens belopp per medlem och verksamhetskostnadernas andel av skatteintäkterna.

Det finns rikligt med information som beskriver hur lönsam verksamheten är. Sådan jämförelseinformation är exempelvis:

- dagklubbarnas verksamhetskostnader per deltagande barn
- skriftskolans verksamhetskostnader per konfirmand
- begravningsväsendets verksamhetskostnader samt sektorbidraget per begravnen

- förvaltningens verksamhetskostnader per medlem.

Mängden verksamhet per anställd och arbetsdag ser ut att variera stort mellan församlingarna. Sådana arbetsprestationer som lätt kan följas upp är till exempel antalet kundkontakter, klubbar och förrättningar per anställd och per en av de cirka 200–210 arbetsdagarna på ett år. I samband med utvärderingen bör man beakta eventuella frivilliga och deras andel som till exempel ledare för klubbar.

En tredjedel av församlingarnas resurser används för barn- och ungdomsarbetet. Det finns rikligt med uppgifter om verksamheten och ekonomin för denna verksamhet. I jämförelseuppgifterna presenteras kostnaderna för församlingens dagklubbsarbete, morgon- och eftermiddagsklubbar, minior- och juniorarbete och till exempel ungdomsarbete per kommunens hela åldersklass i fråga. Med hjälp av informationen kan man räkna ut hur stor del av ortens barn och unga som församlingen når. I hela landet når församlingarna cirka 36 procent av 3–5-åringarna genom sin dagklubbsverksamhet. På många orter finns verksamheten i fråga inte alls eller så når dagklubbsverksamheten bara några få procent av åldersklassen. Som bäst når församlingen ut till drygt hälften av 3–5-åringarna, vilket är ett utomordentligt gott resultat. Beträffande minior- och juniorarbetet samt ungdomsarbetet finns motsvarande information om hur väl församlingen når ut till en viss åldersgrupp i sin kommun. Se bilagan.

Skötseln och underhållet av fastigheter och andra verksamhetslokaler står för 23 procent av verksamhetskostnaderna och 23 procent av skatteintäkterna, dvs. nästan var fjärde euro. Kyrkornas och kapellens andel av verksamhetsutgifterna för fastigheter uppgår bara till en knapp fjärdedel, trots att det rör sig om stora och unika byggnader. Församlingarna har i genomsnitt en mycket låg användningsgrad i fråga om andra lokaler än kyrkolokaler, om man jämför med motsvarande siffror inom den övriga offentliga och privata ekonomin. Församlingarna har många lägergårdar, klubblokaler etc. som används i mycket liten utsträckning. Därför borde församlingarna fundera över sina möjligheter att öka användningsgraden för lokalerna och hur man kunde göra sig av med lokaler som används lite. Ofta är det mer fördelaktigt att hyra verksamhetslokaler än att underhålla sina egna lokaler.

Lokalkostnaderna är i många församlingar oproportionerligt stora i jämförelse med verksamhetskostnaderna för arbetsområdet. Enligt ekonomi- och verksamhetsstatistiken utgör fastighetskostnaderna för exempelvis ungdomsarbetet en större andel av ungdomsarbetets totala kostnader än de direkta verksamhetskostnaderna.

Eventuella förfrågningar besvaras av ekonomiplaneringschef Maija-Liisa Hieta-kangas, tfn 09-1802 246 eller e-post till fornamn.efternamn@evl.fi.

Risto Junttila

Pirjo Pihlaja

ISSN 1797-0334